

**SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI
MIĘDZYWYDZIAŁOWEJ KATEDRY TEOLOGII KATOLICKIEJ
UNIwersytetu w Białymstoku
W ROKU AKADEMICKIM 2004/2005**

Międzywydziałowa Katedra Teologii Katolickiej w roku akademickim 2004/2005 w ramach swych statutowych założeń realizowała program działań określony przez jej pracowników na wcześniejszych regularnych spotkaniach roboczych, organizując samodzielnie bądź w kooperacji z innymi jednostkami naukowymi środowiska białostockiego konferencje naukowe, sesje, sympozja, zjazdy naukowe i cykle wykładów. Cel owych przedsięwzięć pozostawał niezmienny: propagowanie nauk teologicznych, najczęściej poprzez prezentację wyników badań własnych.

W nowy rok akademicki Katedra weszła w nieco zmienionym składzie. Zespół pracowników naukowych MKTK uzupełnił ks. dr Andrzej Proniewski, zatrudniony w miejsce ks. dr. Wojciecha Michniewicza, który z pracy na UwB zrezygnował. Ks. Proniewski doktoryzował się w zakresie teologii dogmatycznej (Uniwersytet Gregoriański w Rzymie), na podstawie dysertacji *Il Battesimo in relazione alla natura e alla missione salvifica della Chiesa secondo Karl Rahner*, obecnie pełni funkcję prorektora Archidiecezjalnego Wyższego Seminarium Duchownego w Białymstoku i jest jednocześnie wykładowcą tej uczelni.

Wychodząc z oczywistego założenia, iż cierpienie, leczenie bólu i śmierć mają wymiar nie tylko czysto medyczny, ale też teologiczno-duszpasterski, pracownicy MKTK włączyli się w organizację VI Podlaskich Spotkań z Medycyną Paliatywną pod hasłem „Res sacra miser”, zorganizowanych 20 XI 2004 r. przez Towarzystwo Przyjaciół Chorych „Hospicjum” przy współpracy Wydziału Pielęgniarstwa i Ochrony Zdrowia Akademii Medycznej w Białymstoku. Ze względu na ogólnopolską kampanię „Hospicjum to też życie” „Spotkania” te miały charakter otwarty. Uczestniczyli w nich głównie zajmujący się medycyną paliatywną i współdziałający w pracy nad chorymi terminalnie lekarze, pielęgniarki, duszpasterze, wolontariusze. Podczas trzech sesji plenarnych w Sali Koncertowej Filharmonii Białostockiej ogłoszono ogółem siedem referatów. Rozpoczynając obrady kierownik MKTK ks. bp prof. dr hab. Edward Ozorowski uzasadnił hasło spotkań, stwierdzając, iż „człowiek w chorobie terminalnej to *res sacra miser*, wokół siebie ma obszar, którego nie można naruszyć, tak jak słowo *sacrum* w pierwotnym znaczeniu na to wskazuje. Człowiek dotknięty nieszczęściem jest owym obrębem *sacrum*, który domaga się pochylenia z szacunkiem”.

Ks. dr hab. Józef Zabielski, pracownik MKTK i profesor UKSW w referacie pt.: *Chrześcijański sens cierpienia i śmierci* podkreślił, iż dla chrześcijanina cierpienie ma charakter zbawczy, a śmierć jest dopełnieniem nowych narodzin rozpoczętych na chrzcie świętym. *Potrzeby chorych u kresu życia* to tytuł referatu wygłoszonego przez dr Jolanę Iwanowską, prezesa Towarzystwa Przyjaciół Chorych „Hospicjum” w Białymstoku. Zwróciła ona uwagę na fakt, iż „trzeba mówić o śmierci, aby dobrze wykorzystać życie”. Drugą sesję plenarną wypełniły referaty autorstwa kierownika Poradni Leczenia Bólu „Vitamed” w Białymstoku dr. med. Piotra Jakubowa, który omówił problem leczenia bólu neuropatycznego oraz prof. dr hab. Marka Wojtukiewicza, kierownika Zakładu Onkologii AMB, który podjął temat *Zespół wyniszczenia nowotworowego*. Popołudniową, trzecią sesję, rozpoczął sędzia Sądu Rejonowego w Białymstoku Tomasz Kałużny referatem na temat praktycznych aspektów funkcjonowania organizacji pożytku publicznego i miejsca w nich instytucji, które współdziałają w pracy nad chorymi terminalnie. O śmierci i umieraniu w doświadczeniu pielęgniarek mówił w swym referacie mgr pielęgniarstwa Wojciech Nyklewicz z Zakładu Pielęgniarstwa Ogólnego AMB. Ks. dr hab. Adam Skreczko, reprezentujący Katedrę Teologii Katolickiej UwB, podjął w swym wystąpieniu problem wychowania do przeżywania cierpienia. Stwierdził on, iż jedynie w sferze teologii możliwa jest odpowiedź na pytanie o wychowanie do cierpienia. „Nie chodzi tylko o pogodzenie się z cierpieniem, ale o przyjęcie go w pozytywny sposób. Tę możliwość poprzez dzieło zbawcze dał nam Jezus Chrystus” – zauważył prelegent. Konferencję podsumował i zakończył bp Edward Ozorowski.

Katedra Teologii Katolickiej od momentu zaistnienia w 1999 r. przejęła całokształt obowiązków związanych z organizacją tzw. „zjazdów kołedowych”. Z tej okazji zorganizowana konferencja naukowa we współpracy z Katedrą Personalizmu Chrześcijańskiego UKSW odbyła się 8 I 2005 r. Obrady pod hasłem „Personalizm – nadzieją Europy” miały miejsce w sali kina „Ton”. Wzięli w nich udział, oprócz organizatorów i zaproszonych gości – prelegentów, duchowni i świeccy katecheci archidiecezji białostockiej, alumni AWSO w Białymstoku i nieliczna grupa przedstawicieli instytucji życia publicznego miasta i regionu. Tytułem zagajenia obrad bp Edward Ozorowski, tłumacząc ideę zjazdu, podkreślił m.in., iż „człowieka traktuje się dziś jak towar, materiał do badań, jako coś, co przynosi zysk lub szkodę [...] dzieje się tak, ponieważ zatraciło się widzenie w człowieku osoby”. Referat wprowadzający pt. *Co to jest personalizm?* wygłosił kierownik Katedry Personalizmu Chrześcijańskiego UKSW ks. dr hab. Bogumił Gacka, prof. UKSW, który wyjaśnił słuchaczom, iż personalizm w swej istocie jest systemem odczytywania rzeczywistości z faktu osoby. Rozwinięciem i uzupełnieniem zarysowanego w ten sposób wątku był referat autorstwa bp. Edwarda Ozorowskiego pt. *Czym jest personalizm chrześcijański?* Odpowiadając na pytanie zawarte w tytule wystąpienia, ks. biskup stwierdził m.in., iż „przymiotnik chrześcijański określa specyficzny sposób pojmowa-

nia personalizmu. Chodzi o widzenie osoby w świetle objawienia; o widzenie relacji międzyludzkich na podobieństwo tych, które odnajdujemy w Bogu, który jest Ojcem, Synem i Duchem Świętym". Druga, popołudniowa część konferencji miała charakter warsztatów w formie cyklu dyskusji panelowych. Odbyły się one w gmachu AWSĐ. Uczestniczyli w nich wyłącznie alumni seminarium duchownego. Słuchacze mieli do wyboru cztery tematy. Dyskusję nad referatem pt. *Implikacje personalistyczne Credo chrześcijańskiego* autorstwa ks. dr. hab. Janusza Królikowskiego z Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie poprowadził ks. Andrzej Proniewski, dyskusji nad referatem ks. mgr. lic. Jana Krynickiego (UKSW) pt. *Personalizm Williama Sterna* przewodniczył bp Edward Ozorowski. Referat ks. dr. Roberta Skrzypczaka, duszpasterza akademickiego przy parafii św. Anny w Warszawie zatytułowany *Personalizm włoski* był przedmiotem naukowej dysputy prowadzonej przez ks. dr. Tadeusza Kasabułę, a wystąpienie ks. dr. Janusza Aptacego, rektora kościoła p. w. Trójcy Przenajświętszej w Myszyncu, pt.: *Antropologia Oliviera Clement* dało asumpt do dyskusji, której przewodniczył ks. dr. Wojciech Łazewski. Wyniki i wnioski z mniej lub bardziej żywiołowych dysput zreferowali prowadzący je ww. pracownicy naukowcy na spotkaniu plenarnym w Auli Świętego Kazimierza. Całość konferencji podsumował, wnioski z dyskusji wyciągnął i postulaty naukowo-badawcze sformułował kierownik Katedry Teologii Katolickiej bp Edward Ozorowski.

Międzywydziałowa Katedra Teologii Katolickiej włączyła się w obchody I Kongresu Eucharystycznego Archidiecezji Białostockiej, który rozpoczął się 2 IV 2005 r. Dniem Eucharystii, obchodzonym pod hasłem *Mane nobiscum Domine*. Przeprowadzona tego dnia konferencja naukowa odbyła się w sali kina „Ton” dzięki wysiłkowi i zaangażowaniu MKTK i AWSĐ w Białymstoku, organizatorom tej imprezy. W ramach konferencji wygłoszono dwa referaty. Pierwszy pt.: *Duchowość eucharystyczna* zaprezentował ks. prof. dr hab. Jerzy Kopeć (KUL). Reasumując swoje wystąpienie, prelegent przypomniał słuchaczom oczywistą dla każdego wierzącego prawdę i stwierdził, iż „z Eucharystii, jako źródła, płynie życie każdego chrześcijanina i misja chrześcijańska tak, by być ofiarą, jak był nią sam Chrystus”. Ks. dr. Henryk Ciereszko, ojciec duchowny AWSĐ i wykładowca teologii fundamentalnej w tejże uczelni, mówiąc o miejscu Eucharystii w życiu Sługi Bożego ks. Michała Sopoćki (referat pt.: *Eucharystia w życiu ks. Michała Sopoćki*) zauważył, iż ten, gdy podjął dzieło apostołstwa Miłosierdzia Bożego, ukazywał Eucharystię jako szczególny dar, który jest w naj-wyższym stopniu urzeczywistnieniem Bożego Miłosierdzia.

W ramach prowadzonej od sześciu lat współpracy z instytucjami naukowymi regionu Katedra Teologii Katolickiej w kooperacji z Katedrą Biologii Molekularnej AMB i z Zakładem Bioetyki i Antropologii Filozoficznej UwB zorganizowała w dniach 11-13 IV 2005 r. konferencję naukową na temat *Człowiek – stworzenie czy twór ewolucji*. Wykłady miały miejsce

w Auli Wielkiej AMB przez trzy dni z rządu o godz. 17.00. Odpowiedź na pytanie postawione w tytule konferencji próbowali dać, prezentując w formie referatów wyniki swych badań i przemyśleń, specjaliści z dziedziny biologii, filozofii i teologii. Słuchacze mieli sposobność wysłuchać w ciągu trzech dni pięciu referatów. Pierwszego dnia konferencji swój punkt widzenia prezentowali przedstawiciele nauk biologicznych. Referaty wygłosili: prof. dr hab. Jan Kozłowski (UJ) na temat: *Czy Pan Bóg mógł stworzyć człowieka z pominięciem doboru naturalnego?* oraz prof. dr hab. Marek Korzeniowski (UwB) na temat: *Ewolucja natury ludzkiej*. Na dzień następny przewidziano wykłady specjalistów z dziedziny filozofii. Obecni zapoznali się z treścią referatu prof. dr hab. Jerzego Kopani (UwB), który podjął problematykę określoną tytułem *Modele duszy a problem początku człowieka*. Prof. dr hab. Anna Latawiec (UKSW) z referatem na temat *O rozstrzygalności kontrowersji kreacji i ewolucji człowieka*, z przyczyn od niej niezależnych, na konferencję nie dotarła. Trzeci dzień obrad wypełniły wystąpienia ks. prof. dr hab. Józefa Dołęgi (UKSW), który wygłosił referat pt. *Ewolucyjny model kreacjonizmu* oraz ks. prof. dr hab. Waldemara Chrostowskiego (UKSW) z referatem pt. *Biblia o początku człowieka*. Konferencja, głównie ze względu na jej interdyscyplinarny charakter, spotkała się z nadspodziewanym zainteresowaniem wielu środowisk naukowych miasta i regionu, czego przejawem była wypełniona każdego dnia, mieszcząca ok. 200 osób, aula. Z tej racji dopełnieniem i uzupełnieniem do zaprezentowanych w ciągu trzech dni treści była nad wyraz ożywiona dyskusja, angażująca przedstawicieli głównie pracowników naukowych i studentów, szerokiego spektrum dziedzin dotyczących problemu początku człowieka. Sumując wyniki trzydniowych przemyśleń, bp Edward Ozorowski na zakończenie konferencji stwierdził, iż „trzy typy odpowiedzi są możliwe na temat początku człowieka: pierwszy, jaki udzielają nauki przyrodnicze, drugi, jaki udzielają ludzie wiary i trzeci, jakby łączący, to ewolucyjny model kreacjonizmu”. „Te odpowiedzi – podkreślił ks. biskup – nie są za lub przeciw wierze, one są próbą rozumienia wiary”.

Pracownicy naukowcy MKTK wypełnili program spotkania poświęconego refleksji papieża Jana Pawła II zawartej w książce pt. *Pamięć i tożsamość*. Spotkanie o charakterze promocji najnowszej publikacji Ojca Świętego, zorganizowane dzięki osobistemu zaangażowaniu ks. mgr. Czesława Gładczuka, wykładowcy filozofii w AWSD w Białymstoku, pod hasłem „W zadumaniu nad *Pamięcią i tożsamością* Jana Pawła II” odbyło się 26 IV 2005 r. w siedzibie Podlaskiego Oddziału „Civitas Christiana”. Jego celem było zapoznanie słuchaczy z miejscem, jakie zajmują pojęcia Polska, rodzina i naród w nauczaniu papieskim. Referaty prezentujące tę problematykę wygłosili: ks. dr Tadeusz Kasabuła (*Polska – Europa – Kościół*), ks. dr hab. Adam Skreczko (*Polska – Rodzina – Kościół*) i ks. dr Andrzej Proniewski (*Misja Kościoła*).

Przypadającą 19 VI 2005 r. 50. rocznicę śmierci abp. Romualda Jałbrzykowskiego, metropolity wileńskiego, Katedra Teologii Katolickiej uczciła współorganizując z Instytutem Pamięci Narodowej (Oddział w Białymstoku), AWSD w Białymstoku i Archiwum Archidiecezjalnym w Białymstoku (AAB) w dniach 14-15 VI 2005 r. uroczystości, na które złożyły się: międzynarodowa konferencja naukowa, wystawy, wieczór wspomnień, Msza św. i nieszpory żałobne. Całość obchodów jubileuszowych określono tytułem: „Między Wilnem a Białymstokiem”. Na konferencję naukową w Auli Świętego Kazimierza w AWSD, którą otworzył abp dr Wojciech Ziemba, metropolita białostocki, złożyły się dwie sesje. Sesji przedpołudniowej przewodniczył dyrektor Oddziału IPN w Białymstoku prof. dr hab. Cezary Kuklo. Referaty wygłosili: dr Wojciech Śleszyński (UwB) – *Państwo wobec Kościoła katolickiego na ziemiach północno-wschodnich II Rzeczypospolitej (obrzędek łaciński i bizantyjsko-słowiański)*, dr Algimantas Katilius (Instytut Historii Litwy – Wilno) – *Ks. Romuald Jałbrzykowski, profesor Seminarium Duchownego w Sejnach*, ks. dr Tadeusz Kasabuła (UwB) – *Arcybiskup Romuald Jałbrzykowski 1926-1939*, ks. dr Tadeusz Krahel (AWSD) – *Arcybiskup Jałbrzykowski w trudnych latach wojny i okupacji 1939-1945*. W sesji popołudniowej, której przewodniczył kierownik MKTK bp Edward Ozorowski, wysłuchano referatów dr. hab. Jana Żaryna (IPN Warszawa) pt. *Polityka władz wobec Kościoła katolickiego w Polsce 1945-1956*, ks. dr. Adama Szota (AAB) pt. *Arcybiskup Jałbrzykowski na białostockiej ziemi* i dr. Krzysztofa Sychowicza (IPN Białystok) pt. *Władza i aparat bezpieczeństwa wobec arcybiskupa Romualda Jałbrzykowskiego 1945-1955*. Całodzienne obrady i krótką dyskusję podsumowali w kilku zwięzłych zdaniach prowadzący sesje bp Edward Ozorowski i Cezary Kuklo.

Z racji na żywe zainteresowanie szerokiego spektrum słuchaczy reprezentujących niemal wszystkie środowiska naukowe, dydaktyczne i kulturalne regionu, Katedra Teologii Katolickiej w kooperacji z AWSD w Białymstoku, Akcją Katolicką Archidiecezji Białostockiej, Podlaskim Stowarzyszeniem Absolwentów Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Fundacją Edukacji i Twórczości oraz Podlaskim Oddziałem Stowarzyszenia „Civitas Christiana” zorganizowała, zgodnie z zapowiedzią z roku ubiegłego, trzeci cykl comiesięcznych wykładów otwartych, tym razem pod hasłem „Rodzina drogą Kościoła”. Prelegenci, prezentując treści swych wykładów dotyczących funkcjonowania podstawowej komórki społecznej w obecnej rzeczywistości, podejmowali problematykę rodziny polskiej, realizującej się w aktualnych, zmieniających się warunkach społecznych, transformacji ekonomicznej i fluktuacji kulturowych, wskazywali na najważniejsze zagrożenia jej funkcjonowania oraz próbowali nakreślić program utrzymania i wzmocnienia funkcji rodziny w społeczeństwie i państwie. Wykłady odbywały się zwyczajowo w sali głównej gmachu stowarzyszenia „Civitas Christiana” we środy o godz. 17.00. Referaty zaprezentowali: 20 X 2004 r. – bp prof. dr hab. Edward Ozorowski pt. *Rodzina w zamyśle Bożym. Zarys problematyki*, 24 XI 2004 r. – dr Irena Kowalska pt. *Sytuacja demograficzna*

w Polsce na tle Europy i świata, 15 XII 2004 r. – bp dr Stanisław Stefanek pt. *Rodzina jako rzeczywistość eschatyczna*, 19 I 2005 r. – dr Jan Szafraniec pt. *Współczesne zagrożenia definicji rodziny*, 16 II 2005 r. – ks. dr hab. Adam Skreczko pt. *Wychowanie do życia w rodzinie*, 9 III 2005 r. – prof. dr hab. Maria Braun-Gałowska pt. *Zabawa w zabijanie – wpływ telewizji, Internetu i gier komputerowych na psychikę dziecka*, 20 IV 2005 r. – ks. dr hab. Józef Zabielski pt. *Rodzina jako etyczno-cywilizacyjne wyzwanie współczesności*, 18 V 2005 r. – dr Jerzy Kropiwnicki pt. *Polityka państwa wobec rodziny*. Wysoka frekwencja, jak też żywa dyskusja po każdym wystąpieniu dowiodły aktualności podjętej problematyki i świadczyły o dużym zainteresowaniu. Pełne teksty referatów ukażą się w osobnej publikacji.

Funkcje dydaktyczne Katedra Teologii Katolickiej w minionym roku akademickim realizowała między innymi poprzez kontynuację studiów zaocznych w ramach Podyplomowego Studium Katechetyczno-Pedagogicznego prowadzonego przez ks. Adama Skreczkę. Studia umożliwiają absolwentom pełnych studiów wyższych – katechetom duchownym, zakonnym i świeckim uzupełnienie kwalifikacji i zdobycie wyższych stopni specjalizacji wymaganych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej. W bieżącym roku akademickim Studium ukończyło i dyplomy otrzymało 30 absolwentów.

Transformacja ustrojowa państwa i związana z tym reorganizacja struktur administracji państwowej dotyczą również instytucji kościelnych. Dostrzegając braki w przygotowaniu ludzi odpowiedzialnych za zarządzanie instytucjami kościelnymi, Międzywydziałowa Katedra Teologii Katolickiej przygotowała program, na bazie którego organizuje w roku akademickim 2005/2006 Podyplomowe Studia Zarządzania i Administracji Kościelnej. Inaugurację nowej jednostki dydaktycznej przewidziano na dzień 1 X 2005 r. Studium otwarte jest dla osób duchownych, zakonnych i świeckich, legitymujących się dyplomem ukończenia studiów wyższych. Dyrektor Studium ks. Józef Zabielski sformułował dwa zasadnicze jego cele: „1. Zdobycie wiedzy z zakresu podstaw doktrynalno-prawnych i społeczno-etycznych relacji Kościół – państwo; prawnych założeń i wymogów funkcjonowania instytucji państwowych oraz norm życia społeczno-gospodarczego; podstaw organizacyjnych i zasad funkcjonowania jednostek administracji państwowej i kościelnej, ich organizacji i wymogów zarządzania nimi. 2. Nabycie umiejętności i doskonalenie w zakresie organizacyjno-administracyjnym w prowadzeniu instytucji kościelnych oraz ich funkcjonowania w ramach prawa i społeczności kościelno-państwowych, jak też relacji międzysobowych i społecznych”. Realizacja tych założeń odbywać się będzie, jak określił to ks. Zabielski, „przez dwa rodzaje zajęć: teoretyczne i praktyczne. Treści merytoryczne przekazywanej wiedzy i innych umiejętności będą koncentrować się wokół dwóch bloków tematycznych: podstaw doktrynalno-prawnych oraz administracyjno-ekonomicznych. Strona formalna zajęć będzie obejmować wykłady o charakterze monograficznym z poszczególnych dziedzin nauki w ramach wymienionych bloków tematycznych oraz zajęcia

praktyczne w postaci konwersatoriów, warsztatów i ćwiczeń. Całość zajęć obejmie 175 godzin wykładów i 45 godzin zajęć praktycznych, razem 220 godzin”. Okres studiów obejmie dwa semestry. Ich program będzie realizowany poprzez dwudniowe sesje (wtorek i środa), dwa razy w miesiącu.

Określoną statutem działalność dydaktyczną pracownicy MKTK realizowali przez wykłady, głównie monograficzne, na poszczególnych wydziałach UwB. Niezależnie od tego prowadzili regularne wykłady, ćwiczenia, konwersatoria i seminaria naukowe na uczelniach wyższych w kraju i za granicą (Filia PWT w Wilnie – Litwa). W ramach badań własnych brali udział w konferencjach, sympozjach, sesjach i zjazdach naukowych, prezentując tam w formie referatów wyniki swych naukowych dociekań i wnosząc tym samym wkład w rozwój tych dziedzin, które stanowią obszar ich zainteresowań. Zewnętrznym, wymiernym wynikiem aktywności naukowo-badawczej pracowników MKTK są publikacje, których wykaz jest na bieżąco zamieszczany na stronie internetowej Katedry.

W ramach działalności publicystyczno-wydawniczej zespół redakcyjny złożony z pracowników MKTK przygotował i wydał w listopadzie 2004 r. kolejny, trzeci tom czasopisma pt. „Rocznik Teologii Katolickiej”, dedykowanego jej kierownikowi ks. bp. Edwardowi Ozorowskiemu z okazji jubileuszu 25-lecia sakry biskupiej i 40-lecia kapłaństwa. Trwają prace nad kolejnym, drugim tomem serii wydawniczej MKTK „Rozprawy Międzywydziałowej Katedry Teologii Katolickiej Uniwersytetu w Białymstoku”.

Koordinacji badań własnych i statutowych pracowników MKTK służą regularne spotkania robocze przygotowywane przez kierownika Katedry i przeprowadzane według określonego przezeń, ujętego w punkty, planu. Podczas tych spotkań opracowywane są projekty prac badawczych. Służą one też omawianiu inicjatyw Katedry, które realny kształt przybierają następnie w postaci konferencji naukowych, popularyzujących wiedzę teologiczną w regionie.

Ks. Tadeusz Kasabuła